

FRĂMÎNTĂRI ȚĂRĂNEȘTI ÎN VESTUL JUDEȚULUI SĂLAJ ÎNTRE 1881 ȘI 1921

Încheierea procesului de formare a statului național român, a consfințit și ridicat pe o treaptă mai înaltă, legăturile statornicite de-a lungul veacurilor între toate provinciile României, deschizând țării noi perspective de dezvoltare. În noul cadru format puternicile resturi feudale din agricultură, au devenit și mai anacronice, ele constituind un obstacol în calea deplinei folosiri a noilor condiții mai favorabile pentru mersul înainte al țării.

Masele producătoare, neputându-și realiza decât parțial aspirațiile de dreptate națională și socială pentru care luptaseră și-au intensificat lupta împotriva exploatarei și asupririi burghezo-moșierești.

Situația țărănimii române era deosebit de grea, lipsa de pământ, de cunoștințe agronomice elementare, de alimente, îmbrăcăminte, lemne de foc și alte produse necesare fiecărei gospodării au constituit cauzele numeroaselor frământări țărănești în timpul și după primul război mondial. Ca obiectiv principal al luptei țăranilor din această perioadă, l-a constituit pământul. Încă de la începutul războiului reforma agrară apărea ca o recompensă pentru cei care vor participa la operațiunile militare.

De altfel în această perioadă au avut loc reforme agrare în toate statele care s-au format pe ruinele fostului Imperiu Austro-Ungar, dar principala lor caracteristică este că au dat pământ insuficient țăranilor, lăsând mari proprietăți în mîna moșierilor și a chiaburilor. Decretele elaborate în problema agrară de clasele dominante între 1917 și 1921 au reprezentat o încercare de a rezolva în împrejurările avîntului revoluționar criza regimului agrar, provocată de război. Reforma agrară apărea claselor dominante, drept principala soluție pentru a potoli masele țărănești, pentru a împiedica unirea cu luptele muncitorești. Amînarea definitivării reformei agrare, a împrăștiării țăranilor a dus la creșterea mișcărilor țărănești.

Folosind cîteva documente existente în Arhivele Statului — Filiala Cluj-Napoca din Fondul județului Solnoc-Dăbica vom scoate în evidență frământările țărănești în anii premergători reformei agrare în cîteva localități din vestul județului Sălaj, care au făcut parte în acea perioadă din județul Solnoc-Dăbica.

Pământul, condiția sine qua non a supraviețuirii țăranului, va constitui una din cauzele ridicării la luptă și a țărănimii sălăjene. În urma decretelor din 3 ianuarie 1918 din România veche și din 21 februarie 1919 din Transilvania, pământul expropriat era arendat obștiilor și respectiv tovărășiilor în Transilvania. Marii moșieri arendau pămînturile cele mai slabe și la un preț foarte ridicat, depășind posibilitățile de plată ale țăranilor. Țăranii au protestat nu de puține ori față de aceste abuzuri, fie prin petiții, fie rezolvînd practic la fața locului problema respectivă.

Edificator în acest sens este documentul datînd din 1921 care se referă la plasa Ileana „unde are loc o nemulțumire generală cauzată atît de calitatea proastă a pămîntului arendat cît și a sumei la care s-a ridicat arenda, mult mai mare față de posibilitățile de plată ale țăranilor”.¹ Documentul mai scoate în evidență că unii proprietari cer ca terenurile de 30—100 iugăre și uneori chiar de 180 iugăre, care se află înconjurte de păduri să nu fie considerate ca arătoare și deci să nu fie considerate suprafețe disponibile (pentru a fi expropriate).

Această practică o găsim prezentă și în alte sate din împrejurimi, prin care marii proprietari de moșii căutau să saboteze reforma agrară. Un alt document se referă la localitatea Cernuc: „țărani de aici cer ca moșia de 280 iugăre a lui Eperlyesi Ana, să li se arendeze lor, pentru că moșiereasa, ține aici două vaci, în vreme ce la hotarele satului Buza mai are o moșie de 160 iugăre”.²

Foamea și lipsa de alimente au dus pe țărani în pragul disperării. În unele sate ei au intrat pe proprietățile moșierilor împărțind între ei bunurile agricole și pămîntul. Spre exemplu într-un document din 1919 se arată că: „Betheg Imrené din Uriu de Jos are proprietăți și în Cubleş. Ea se plînge că sătenii i-au ocupat veniturile morii, ce o are acolo. Pămîntul de acolo l-au lucrat sătenii în parte. Totodată țăranii au pus mina și pe purceii de toamnă ce-i are, nelăsîndu-o să-i vindă. Ei au declarat că vor să-i cumpere ei înșiși la un preț stabilit de ei”.³

Un alt document se referă la țăranii din Simișna „care au luat cantități mari de porumb și de vite de la moșierii Daday Zoltan și Nyaradi Tibor. Autoritățile intervin pentru apărarea lor. Țăranii somați să restituie, porumbul și vitele au cerut moșierilor să vină la fața locului pentru a discuta. Temîndu-se de țărani, aceștia nu s-au grăbit să se înfățișeze”.⁴

Teama față de spiritul revoluționar al maselor a determinat autoritățile locale să mărească numărul posturilor de jandarmi pentru a supraveghea mai îndeaproape acțiunile maselor, mai ales în localitățile unde populația era mai nemulțumită. Astfel „primpretorul plasei Gherla, cere prefectului de Dej să înființeze neapărat un post de jandarmi în satul Dirja, deoarece țăranii de aici, dar și din satele Cubleş și Piglișa, sînt ostili măsurilor luate de autorități în privința pămîntului”.⁵

Alte contravenții săvîrșite de țărani îndeosebi în perioada de iarnă constau în modul de procurare a lemnului pentru foc. Întrucît moșierii refuzau să le vindă lemne, țăranii intrau de la sine putere în pădurile din preajma satelor și tăiau lemne. „Țăranii din Surduc își procură lemne din pădurile moșierești fără aprobarea stăpînilor”.⁶ Un alt document ne arată că „în 29 ianuarie 1920 văduva Betheg Ilona se plînge că în comuna Cubleş, țăranii i-au tăiat opt iugăre din pădurea de stejar, și că pășunează pe tăieturile efectuate, 170 de capre”.⁷

Evenimentele legate de demobilizare au pus și mai mult în lumină nemulțumirile și revolta care mocnea la sate din cauza nerezolvării problemei agrare. Într-un document din 1920 cu referiri la plasa Gîrbou și Iclod se arată că „soldații demobilizați amenință că nu vor răspunde la remobilizare, că n-au primit pămîntul promis”.⁸ Atît în aceste localități cît și în alte părți soldații mai declară că în cazul că vor ajunge la arme vor ști ei să se răfuie cu domnii. Un alt document se referă la un soldat din Simișna care cere o bucată de pămînt moti-

¹ Arh. Stat. Cluj-Napoca, Fond Prefectura județului Solnoc-Dăbîca, dosar 1316, 1921.

² Arh. Stat. Cluj-Napoca, Fond Prefectura județului Solnoc-Dăbîca, dosar 323, 1919.

³ *Ibidem*, dosar 240, 1919.

⁴ A. Moldovan, în *Arhiva someșeană. Studii și comunicări*, Năsăud, 1974.

⁵ Arh. Stat., Cluj-Napoca, Fond Prefectura județului Solnoc-Dăbîca, dosar 151, 1921.

⁶ A. Moldovan, *op. cit.*

⁷ Arh. Stat., Cluj-Napoca, Fond Prefectura județului Solnoc-Dăbîca, dosar 524, 1920.

⁸ A. Moldovan, *op. cit.*

vind că „este în armată de la 1 august 1916 și că nu posedă decît o jumătate de iugăr de pămînt și că toată viața a lucrat pămînt în parte”.⁹

Unii țărani, foști prizonieri în Rusia vin de acolo cu idei noi revoluționare și fac propagandă printre țăranii satelor, producînd greutăți autorităților. Nu întîmplător într-un document din 1919 referitor la plîngerea văduvei Belheg Ilona se atrage atenția autorităților asupra unui număr de trei-patru țărani din Cubleş foști prizonieri în Rusia, „care fac agitație; se cere stricte lor supraveghere”.¹⁰

Frământările țăranilor din această zonă cit și din întreaga țară au obligat cercurile conducătoare să definitiveze reforma agrară. Astfel o statistică din 1929 referitoare la această zonă, arată cantitatea de pămînt și numărul de țărani români și maghiari împroprietăriți.

Localitatea	Pămînt expropriat	Împroprietăriți	Nesatisfăcuți
Zalha	3 iugăre	2 familii români	56 familii
Lemniu	2 iugăre	2 familii români	—
Letca	242 iugăre	76 familii români	54 familii
Rus	731 iugăre	157 familii români	101 familii
Pustuța	24 iugăre	15 familii români	23 familii
Ceaca	55 iugăre	25 familii români	35 familii
Ciubăncuța	208 iugăre	21 familii români	4 familii
Gîrbou	2281 iugăre	82 familii români 2 familii unguri	46 familii
Ileanda	3156 iugăre	1064 familii români	1977 familii

După cum se poate vedea din această situație au primit pămînt un număr foarte restrîns de țărani, ceea ce a imprimat un caracter limitat reformei agrare. Lupta țăranilor pentru pămînt va continua, intensificîndu-se odată cu pătrunderea ideilor socialiste și la sate, determinînd lupta comună a muncitorilor și a țăranilor pentru dreptate socială și libertate națională.

CORNELIA MĂLUȚAN

LES TROUBLES PAYSANS DE L'OUEST DU DÉPARTEMENT DE SĂLAJ ENTRE 1918 ET 1920

(R é s u m é)

La formation de l'état national roumain a resserré les liaisons entre les provinces roumaines faisant les vestiges féodaux de l'agriculture encore plus anachroniques.

L'objectif principal de la lutte des paysans dans cette période a été la terre. Le renvoi du parachèvement de la réforme agraire a mené à l'accroissement des mouvements paysans.

Employant des documents des Archives de l'Etat de Cluj-Napoca, l'article présente des mouvements paysans du département de Sălaj, des localités: Ileanda, Cernuc, Cubleş, Simișna, Dirja, Gîrbou, Iclod. Les documents parlent des prix exagérés des arrérages, le partage des biens agricoles et de la terre entre les paysans, l'acquisition sans approbation du bois de chauffage, la peur croissante envers l'esprit révolutionnaire.

Le contact avec les idées révolutionnaires, socialistes, mène à l'accroissement des actions paysannes.

⁹ Arh. Stat., Cluj-Napoca, Fond Prefectura județului Solnoc-Dăbica, dosar 254, 1919.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 1429. 1919.

¹¹ *Ibidem*, registrul 713, 1929.